

SLOVENSKÉ NÁRODNÍ POVSTÁNÍ

V posledních srpnových dnech letošního roku vzpomeneme 28. výročí SNP, které bylo jedním z největších vystoupení proti fašismu v okupované Evropě.

V první polovině roku 1944 se k naší vlasti značně přiblížilo z východu dunění fronty. Rudá armáda dokončovala boj s německými okupanty na sovětském území. S postupem vítězné Sovětské armády vyvrcholilo národně osvobozené hnutí v okupovaných zemích, s blížící se frontou vzrostl význam hnutí odporu proti Němcům na našem území. Začíná se zde rychle rozšiřovat partyzánské hnutí. Příznivé podmínky pro vznik a rozmach tohoto hnutí byly na Slovensku r. 1944. Takzvaný „slovenský stát“ se rozpadl a SNR a ilegální ÚV KSS v čele se s. G. Husákem, s. K. Šmidkem a dalšími připravovala povstání. Na Slovensku vznikaly celé partyzánské oblasti, partyzáni útočili na dopravní spoje, přepadali vojenské německé posádky, trestali fašistické funkcionáře. V létě 1944 se zde rozpoutala opravdová partyzánská válka. Na slovenské území přišli noví organizátoři partyzánského boje ze Sovětského svazu, např. Veličova a Jegorova skupina. Za této situace požádala slovenská vláda německé velení o vojenskou pomoc a již 29. srpna začala německá vojska obsazovat Slovensko. Téhož dne byl vydán povstaleckým štábem rozkaz k zahájení boje proti okupantům a jejich přísluhovačům. Centrem povstání se stala Banská Bystrica. Povstání bylo podporováno sovětským vojenským velením. Na Slovensku byla vyhlášena mobilizace. Na 80.000 vojáků se bilo s nacisty u Strečna, Vrútek, Ružomberoka aj. Po boku slovenských vlastenců to byli sovětsští občané, Češi, Poláci, Bulhaři, Srbové, Maďaři, Francouzi, němečtí antifašisté.

Velení Rudé armády se rozhodlo pomoci povstání především novou ofenzívou. Počátkem září byl vydán rozkaz ke Karpatsko-dukelské operaci, při níž se sovětská vojska měla probít přes Dukelský průsmyk a navázat spojení s povstalcí. Urputný odpor nacistů však způsobil, že se operace zpomalila. V bojích o Duklu padlo 60.000 sovětských a československých vojáků.

Statečný boj slovenských partyzánů nebyl korunován potřebným výsledkem. Po těžkých bojích, trvajících dva měsíce, přešla německá vojska do protiútoků a začala zpět dobývat území. Povstalci byli nuceni stáhnout se do hor. Fašisté se krutě mstili, vypalovali vesnice, vraždili a zatýkali.

Slovenské národní povstání způsobilo fašistům značné ztráty a vázalo nejméně šest divizí. Ukázalo sílu, statečnost a obětavost slovenského lidu vedeného komunisty. Posílilo základy národní a demokratické revoluce u nás a stalo se důležitým předělem ve vztazích Čechů a Slováků a jejich společným vystoupením za československou státní jednotu.

Miroslava Malá, učitelka ZDŠ Smiřice

Selské bouře na Smiřicku v roce 1775

Historickou dobu vlády císařovny Marie Terezie a Josefa II. lze charakterizovat jako zlom feudální moci a uvolnění nesnesitelných povinností, které měl poddaný lid.

Stálými válkami vyčerpaná a rozvrácená země, marnotratné a despotické panské úřednictvo, rovněž i válečné neúspěchy v boji proti Fridrichu Velikému byly vážnou příčinou k vypuknutí selských povstání.

Krátce před kritickým rokem byly země Koruny české postiženy krutým hladomorem, vyvolaným jednak nedostatečnou péčí o polní hospodářství, jednak nepřízní počasí. Stanovení maximálních cen obilí, vyhlášené královským výnosem, přišlo pozdě a způsobilo pouze odliv potravin do Slezska, Saska a Lužice, kde bylo obilí přepláceno i čtyřnásobkem úřední ceny. Podle záznamů zahynulo v letech hladomoru 1771 a 1772 v Čechách na následky hladu na 130.000 lidí a okolo 40.000 lidí se z Čech vystěhovalo. Ve farnosti holohlavské zahynulo na následky hladu 274 osob.

Tato bída vyvolala v poddaných pocit, že kromě holých životů nemohou nic ztratit, ale rozhodnou akcí mnoho získat a vedla k poslednímu velkému vzbouření poddaných v Čechách. Povstání se šířila z nejchudších horských oblastí, kde na statku Teplice byli zadrženi 3 organizátoři selské žádosti o slevu robotních povinností a převezení do Hradce Králové.

Tento čin vyvolal společnou akci jejich sousedů, kteří putovali v počtu asi 200 osob do Hradce Králové žádat krajského hejtmana, svobodného pána Rašína, o jejich propuštění.

O několik dní později se dostavila selská deputace, čítající rovněž kolem 200 osob, z panství smiřického na smiřický zámek za tehdejšího direktora panství Rozšlapilem a odmítli robotovat. V deputaci byli nejhojněji zastoupeni poddaní z Plesu a Jásenné.

Ředitel Rozšlapil byl asi typickým panským úředníkem, jehož jednání s poddanými charakterizuje soudobý kronikář jako „dosti strohé“. Přesto donucen okolnostmi jednal s poddanými vlídně. Když prohlásil, že královské dekry o snížení roboty nebyly vydány, lid této zprávě nevěřil a prohlásil, že dále robotovat nebude.

Vzpouře v krátké době propukla na šporkovském panství hořeňovském a rozlila se do celého kraje.

Ve Smiřicích samých, které jako město byly zbaveny robotní povinnosti, se projevy vzpoury netýkaly přímo místních občanů. Panští úředníci na zámku prožili však hodně strachu dne 19. března 1775, kdy se u zámku shromáždilo na 200 lidí z okolí. Pro opomenutí nebo nezkušenost důstojníka ochranné setniny nebyly střeženy mosty vedoucí do panského prostoru a vzbouřenci se dostali bez obtíží do vnitřního prostranství zámku. Zde chtěli jednat s direktorem Rozšlapilem, kterého právem podezírali z organizování zákroku proti vzbouřencům ve Vlčkově. Později si chtěli Rozšlapila odvést do své kanceláře, která byla údajně ve vesnici Jásenné. Direktor vyšel vyjednávat, obklopen silnou vojenskou jednotkou. Dle sdělení kronikáře tento strohý člověk „plakal a Bohem se zaklínal“, že žádné listiny o snížení roboty nemá.

Nerozhodnost vojenské asistence vzbudila ve vzbouřencích dojem, že vojáci nemají nabitě pušky, případně, že dostali zákaz střílet. Tím nabyli sedláci větší odvahy a pokusili se zmocnit direktora násilím. Ten se však vytrhl a utekl. Ve vzniklé bitce byl jeden z poddaných zraněn, údajně náhodou výstřelem. Několik jich bylo zraněno bodáky. Ranění byli naloženi na vozy a celá skupina jela s nimi do Hradce za krajským hejtmanem. Do města Hradce však již nebyli vpuštěni ani ranění ani jejich doprovod, který se cestou rozhodl o další vzbouření.

Povstání bylo potlačeno ve dnech 24. – 26. března 1775 u Chlumce, Prahy a dne 1. dubna u Nového Bydžova.

Rozhodnutím královského gubernia v Praze bylo do Smiřic vysláno vojsko o síle 4 setnin pěchoty pod vedením generála Oliviera Wallise, 1 setniny dragounů a husarů a 4 děla. Dále k zajištění klidu a zajištění organizátorů vzpoury byli do Smiřic vysláni královští komisaři: hrabě Karel Clary a rytíř Streuwitz. Tito dva posuzovali vinu rychtářů a poddaných z panství smiřického a hořeňovského. Podle jejich výroku označení byli odesláni do Hradce Králové, případně do Prahy k soudu a potrestání.

Z obce Holohlav byli označeni za hlavní viníky sedlák František Špringer a chalupník Matěj Viznar, kteří byli v Praze později veřejně oběšeni, předtím však trestáni metlami.

Je zajímavé, že toto povstání, které mělo již ráz organizované vzpoury, bylo zpočátku bráno vládou šlechtou na velmi lehkou váhu. Josef II., který byl zpraven o vznikajícím selském hnutí takřka okamžitě od holohlavského děkana Uhlíře, nevěnoval této události větší pozornost ani při druhém, již naléhavějším sdělení.

Děkan Uhlíř, jako současník a očitý svědek těchto dění, zanechal nedocenitelný soubor písemných památek, které, i když jsou psány ze stanoviska člověka mocného a bohatého, přesto obsahují řadu velmi pěkných sociálních postřehů a častou ukazují na pravou příčinu lidské bídy v letech pozdního feudalismu.

Lze jen litovat, že tyto rukopisy byly z holohlavského děkanství odvezeny a nejsou nyní k dispozici pro regionální potřebu.

Výsledkem těchto selských bouří byl robotní patent Marie Terezie vydaný 13. srpna 1775, který ujednotil zásady pro výpočet roboty, stanovil maximální počet robotních dní v týdnu na 3 pro větší sedláky a podruhům ukládal pouze 13 dnů pěší roboty v roce.

Tento dlouho očekávaný patent, který snížil robotní břemeno, byl však vykoupen krví mnoha padlých a popravených poddaných, kteří ve své touze po svobodě neváhali obětovat životy.

Ing. Lubomír Kupka, muzejník města

Použitá literatura:

L. Domeček:	Z pamětí F. M. Uhlíře
J. Zeman:	Z pamětí Smiřic
K. Michl:	Selské bouře na Hradecku
	Dějiny Československa v datech
	Český lid roč. 1900
	Ratibor 1889
	Knauers – Lexikon

TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA

Práce TJ Sokol v prvním pololetí 1972 byla téměř na všech úsecích úspěšná.

Tělocvičný odbor zajistil dvakrát týdně cvičební hodiny žactva, dorostu a žen. Cvičení se zúčastňovalo 30 chlapců a 40 děvčat, 12 jich navštěvovalo hodiny sportovní gymnastiky. Zařazeno bylo i 6 dorostenců a 14 dorostenek a 6 žen. Ve spolupráci se ZDŠ byla vyřešena otázka cvičitelů a hlavně cvičitelek. Byla organizována řada sportovních akcí a obesílány závody v okolních TJ a okresní přebory. Žákovského turnaje ve stolním tenise se zúčastnilo 17 chlapců, na turnaji dorostenců a mužů bojovalo 6 chlapců a 32 mužů. Na okresním přeboru neregistrovaných hráčů v Kobylicích bylo naše družstvo Černý, Finek, Kudr druhé. Na přespolním běhu zámeckým parkem závodilo v šesti kategoriích 94 chlapců a děvčat, na okresním přeboru v Hradci Králové 21, v Holohlavech 5, v Hoříněvsi na Memoriálu J. Sedláčka 23 závodníků, kteří

přivezli 6 zlatých, 5 stříbrných a 4 bronzové medaile. Gymnastky soutěžily na přeboru v HK a cvičily na školní akademii, cyklisté se snažili o úspěch v Černožicích.

Turistický odbor zahájil činnost v březnu vycházkou Holice – Nový Hradec. V dubnu se jeho členové zúčastnili okresního srazu v Černilově, prošli se krajem K. J. Erbena a dva dny věnovali návštěvě Železných hor. Následoval výlet Nová Paka – Lomnice n. Pop. a čtyřdenní turistický pobyt v jižních Čechách.

Kuželkářský oddíl vyvíjel pravidelnou sportovní i společenskou činnost ve vzorném kuželníku na Lednici. Přeborníkem oddílu se stal V. Prokop. Na smiřické dvoudráze se uskutečnil i krajský přebor mužů. V soutěži se hráčům nevedlo a přes zlepšené výkony na konci sezóny sestupují do III. třídy. Trápí je hlavně generační problém, nedaří se nábor mládeže.

Tenisový oddíl se po loňském obnovení činnosti přihlásil letos do soutěže. Ovšem krajská soutěž je zatím nad jejich síly a prohrávají. Ale věříme, že vytrvají a pokusí se o zlepšení. Opírají se o mládež a to je správné. Uspořádali dorostenecký turnaj za účasti 8 hráčů. Nábořem získali 24 chlapců a děvčat ve škole, kterým chtějí zabezpečit odborný výcvik.

Oddíl kopané si téměř po 20 letech vybojoval postup do krajské I. B třídy. Bude ho tam následovat i dorost, který hrál na jaře velmi úspěšně. Žáci zvítězili ve své soutěži a získali nárok na postup do okresního přeboru. Dlouholetá práce s mládeží přinesla ovoce, 98 % vyrostlo z našeho žákovského družstva. Vydařil se žákovský turnaj, na kterém bylo naše družstvo druhé, právě tak jako na turnaji Lokomotivy Hradec Králové. K zakončení se blíží X. ročník mezipodnikového turnaje dospělých. To jsou naše sportovní úspěchy i neúspěchy.

Pozornost jsme věnovali i společenské stránce a politicko-výchovné práci. Uspořádali jsme zdařilé výroční členské schůze všech sportovních oddílů a TJ, tradiční sportovní ples a pouťovou zábavu. 35 účastníků vyslechlo přednášku „Spartakiáda na Maninách“ se sportovními filmy. Soutěžili jsme o titul Vzorný kolektiv ČSTV. Již podruhé ho získalo družstvo žáků kopané, poprvé oddíl kopané a kuželkáři. Zapojili jsme se do soutěže Straně na počest – tělovýchově ku prospěchu. Byli jsme vyhodnoceni jako nejagilnější venkovská TJ v hradeckém okrese a předseda TJ s. Holeček byl přijat předsedou ONV s. Vaníčkem. Za dlouholetou úspěšnou práci v kopané byli vyznamenáni s. Černý, Halák, Hojný, Malý, Jiří Sychrovský. Čestný odznak ČSTV byl předán s. Prokšovi a Machovi.

Velmi mnoho úsilí bylo věnováno zlepšení a údržbě sportovního zařízení. Svědčí o tom na 600 hodin letos již odpracovaných. Při plnění volebního plánu MěNV odpracovali příslušníci TJ 324 hodin v Nádražní ulici.

Uvedená fakta svědčí bezpečně o tom, že tělovýchovná organizace ve Smiřicích je živá, že plní svůj pracovní plán a úkoly, které si dala a které dostala. Naše práce má samozřejmě i nedostatky. Bylo by jich méně a mohla by ve své činnosti zahrnout mnohem širší okruh mládeže, kdyby měly více schopných funkcionářů, více cvičitelů a trenérů, prostě kdyby bylo více ochotných lidí. Byla by pak radostnější.

Ladislav Černý

Medailon Petra Pavla Skořepy

Petr Pavel Skořepa, řídící učitel, později „čestný ředitel“ obecné školy (posléze „čestný ředitel“ škol obecné i měšťanské) ve Smiřicích a „čestný občan“ města Smiřice.

Narodil se dne 3. ledna 1844 ve Velkém Vřešťově v rodině kováře. Vystudoval čtyřtřídní reálnou školu ve Dvoře Králové. Učitelského vzdělání nabyl ve dvouročním kursu pro učitele v Hradci Králové, který absolvoval v roce 1861.

Jako učitel působil krátkou dobu na německé škole v Zaloňově u Jaroměře, potom na škole v Holohlavech. Dne 15. října roku 1866 byl zvolen zastupitelstvem města za učitele tehdejší triviální školy ve Smiřicích a na místo vzápětí nastoupil. Školu převzal (po několika krátce působících učitelích) po zemřelém učiteli Janu Vaňkovi, který v ní učil téměř čtvrt století a byl velmi dobrým učitelem.

Během 35letého působení P. P. Skořepy na smiřické škole vzrostla původně dvoutřídní škola na čtyřtřídní v roce 1875, v roce 1880 na pětitřídní, v roce 1884 na šestitřídní a konečně v roce 1893 na pětitřídní obecnou školu s pobočkou pro děvčata při páté třídě a měšťanskou školu trojtřídní. K postupně vyšší organizaci školy docházelo jednak vzrůstajícím počtem dětí docházejících do školy vůbec, hlavně po uzákonění povinné osmileté školní docházky, ale také usilovným působením P. P. Skořepy, který soustavně vyvíjel snahu, aby zřizováním dalších tříd byly vytvářeny lepší pracovní podmínky pro děti, protože třídy tehdy bývaly přeplněny stem a více dětmi.

P. P. Skořepa byl citlivým i k sociálním poměrům dětí a jejich rodičů a ve snaze jim ulehčiti usiloval o zřízení dětské opatrovny. Protože město bylo chudé, pokoušel se ji založit s pomocí bohatých přátel města. Mateřská škola byla založena po téměř dvacetiletém úsilí až v roce 1889.

Jako učitel a ředitel dovedl dáti smiřické škole moderního ducha, který odpovídal nové době a rostoucím požadavkům na úroveň vzdělání po vydání školského zákona v roce 1868. V knihách konferenčních zápisů a ve školních kronikách je celá řada dokladů o jeho intenzivním pedagogickém působení a o jeho náročnosti na sebe, na podřízené učitele i na žáky a o přemáhání potíží v práci, které vznikaly absencí dětí, nezájmem rodičů, materiálními nedostatky i j. Podle inspekcí měly však děti většinou velmi dobré vědomosti.

Velikou pozornost věnoval propagaci výsledků školní práce. Od roku 1875 vždy koncem školního roku organizoval výstavky písemných a grafických prací žáků a výrobků dětí v ženských ručních pracích. Podnětem pro ně snad byl neobyčejný úspěch prací 80 žáků jeho třídy, které v předchozím roce vystavoval na školské výstavě v Přerově a které doplnil svými vlastními diagramy a učebními pomůckami vlastní výroby. Expozice byla velmi pochvalně hodnocena i v „Národních listech“. Odměněn byl tehdy pochvalným listem okresní školské rady a peněžitou odměnou zemské školní rady. Stejně úspěšně později obeslal výstavu v Hradci Králové a jiné.

Dokladem modernosti jeho vyučovacích a výchovných metod je např. zavedení tělesné výchovy jako vyučovacího předmětu v době, kdy ještě dlouho nebyla na venkovských školách povinná nebo vycházky a výlety na konci školního roku do bližšího i vzdálenějšího okolí, z nichž některé veřejně byly oceněny i v časopise „Národní škola“.

Obsažné bylo i veřejné pedagogické působení P. P. Skořepy mezi učiteli, především v rámci učitelského spolku „Budeč Jaroměřska“, jímž byl dlouholetým předsedou. Zavedl pedagogické přednášky jako součást schůzí a sám na nich přednášel na různé náměty a sděloval své zkušenosti s novými vyučovacími pomůckami nebo ze zahraničních zájezdů.

Bohaté bylo jeho působení také ve společenském národním dění ve Smiřicích. Založil a byl předsedou (zpočátku i jednatelem a sbormistrem) pěveckého spolku „Hanka“. Spolek však kromě pěvecké činnosti pořádal i výlety, zájezdy, zábavy a jinou vlasteneckou činnost. Vliv P. P. Skořepy se projevoval i v ostatních spolcích a kulturních činnostech v místě, vlastně v jeho práci se sbíhaly všechny proudy vlastenecké a osvětové.

O hlubokém sociálním citění P. P. Skořepy svědčí kromě již uvedeného založení mateřské školy pro „úlevu chudým rodičům dělnickým a odpomoc sociálním neduhům“ každoroční vánoční slavnosti spojené s nadílkou chudým dětem, pro něž často obtížně sháněl věcné a peněžité dary, nebo jeho význačná úloha při založení obecní kuchyně „pro chudé dívky a staré osoby“.

P. P. Skořepa se postupně vypracoval na čelné místo mezi učitelstvem okresu. Byl např. opakovaně volen jako zástupce učitelstva v okresní školní radě, na prvním sjezdu učitelstva v Praze v roce 1875 zastupoval učitele okresu stejně jako na pozdější zemské konferenci a při mnoha jiných příležitostech.

Jeho vynikající učitelská práce byla vysoce ceněna. Svědčí o tom opakovaná čestná uznání okresní školní rady nebo pověření zastupováním tehdy neustanoveného okresního školního inspektora a v roce 1884 vyznamenání dokonce ministrem kultury a vyučování spojené s jmenováním „ředitelem“. Obdobného ocenění došla jeho práce i ve Smiřicích, kde dlouho byl volen do obecního zastupitelstva a místní školní rady. Při vyznamenání titulem „ředitel“ byla na jeho počest uspořádána celodenní slavnost, v roce 1886 (25 let působení ve školství a 20 let ve Smiřicích) docela dvoudenní velkolepá slavnost. Při této příležitosti byl také zvolen „čestným občanem“ města Smiřice.

Osobních vlastností P. P. Skořepy vzpomíná později p. insp. Zeman: Byl člověkem ušlechtilé povahy, osobní reprezentace, plný důstojnosti, půvabu a noblesy. V jednání byl jemný a taktní, nenáviděl hrubosti, pomáhal každému osobně radou i hmotně. Měl velmi rád literaturu, zvláště však miloval hudbu. Svých podrobných znalostí rodičů využíval k úspěšnému působení na děti. Mezi občany požíval neomezené důvěry, vážnosti a lásky. Svě autority využíval ve prospěch a k získání a udržení přízně veřejnosti škole a jejím žákům.

Podobně vřele vzpomíná prof. Eduard Karel na P. P. Skořepu, jako na svého vzácného přítele a starostlivého učitele.

Žel i tak vynikající a obětavý pracovník musel přemáhat nepřízeň veřejnosti; poprvé před rokem 1880 pro nedobré politické poměry v obci, podruhé v posledních dvou letech života, kdy se především obecní dění vyhrlo tak nepříznivě, že jeho vlivem P. P. Skořepa těžce onemocněl a po nedlouhé nemoci dne 13. srpna 1901 ve svém rodišti zemřel.

Pohřben byl ve Smiřicích za veliké účasti mnoha lidí z blízkého i dalekého okolí a představitelů veřejného života v místě i okrese. Náhrobní pomník mu zdobí reliéf s jeho podobou vytepaný jeho bývalým žákem žijícím až v norském Trondheimu.

Závěrem snad část příslušného záznamu ve školní kronice:

„Ředitel P. P. Skořepa byl svého času pro Smiřice významu nevšedního, mající o rozvoj školství zdejšího města neocenitelné zásluhy, a na roli školské pak byl pracovníkem novodobých směrů velice zasloužilým.“

Jaroslav Novotný, ředitel ZDŠ

Použité prameny:

Kronika města Smiřic – 1. a 4. díl

Kronika místní školy – 1. díl založený roku 1851

Kronika místní školy – 2. díl založený roku 1877

Kronika místní mateřské školy – založená roku 1889

Poznámky insp. Zemana k 2. vydání „Pamětí města Smiřic“

Časopis „Ratibor“ – ročník 1901 a některé další drobné prameny

Zpravodaj č. 13 – náklad 250 výtisků – povoleno ONV Hradec Králové 15.VI.1970 čj. 818/70 –
odpovědný redaktor s. Josef Liška, redakční rada ss. Dr. Jandera, Ing. Kupka, Mach, Novotný,
Zahálka, Zilvar.

Vychází 1x za dva měsíce – srpen 1972